

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, старшого викладача

Назаренко Марини Павлівни

на дисертацію **Ковальського Романа Івановича «Формування
готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-
педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі»**,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю **13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти**

Логіка експертизи наукового дослідження вимагає оцінити його результати, принаймні, з трьох позицій: актуальності, ступеня розкриття понятійного апарата та його адекватну реалізацію в ході дослідження, з'ясувати як ступінь наукової новизни, так і практичної значущості одержаних результатів.

Отже, щодо заявлених дефініцій. Чим же визначається актуальність педагогічних досліджень кандидатського рівня? Як, на нашу думку, насамперед його спрямованість на вирішення найважливіших завдань у підготовці висококваліфікованих фахівців, а також відповідність теми дисертаційного дослідження напрямам модернізації мистецької освіти на державному рівні. Щодо першої дефініції, то ми вважаємо, що дисертаційне дослідження Романа Івановича Ковальського є помітною подією у галузі теорії і практики музично-педагогічної освіти, адже йдеться про роботу, яка присвячена одній із актуальних проблем сучасної мистецької галузі, а саме – формуванню готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі.

Актуальність і своєчасність цього дослідження не викликає сумніву, адже мистецька педагогіка покликана ефективно розв'язувати питання, без яких дослідження формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі не може відбутися, а мистецька галузь не може реалізувати свій творчий потенціал. Ці питання стосуються модернізації музично-педагогічної освіти і, зокрема, завдяки впровадженню досвіду формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі.

Можна повністю погодитися з автором, що проблема формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі розглядається в контексті мистецтвознавства та педагогіки, проте у даний час вона ще не виділилася в єдину галузь наукового пізнання як самостійний теоретичний напрям.

Дотично наступної дефініції. Проведений аналіз дисертаційної роботи Ковальського Романа Івановича засвідчує, що розв'язанню зазначеної

проблеми сприяло вдале використання комплексу методів дослідження та науково-теоретичне обґрунтування мети, чітка постановка завдань дослідження.

Відразу зазначимо, що одержані дослідником результати заслуговують на те, щоб бути віднесеними до того чи того рівня *новизни*. Так, автором теоретично обґрунтовано сутність, зміст і структуру готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі як базової детермінанти якості професійної підготовки фахівця у вищому мистецькому освітньому закладі; визначено компонентну структуру готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі (мотиваційно-емоційний, когнітивно-змістовий та виконавсько-педагогічний компоненти); розкрито специфіку організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі; запропоновано критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний), показники та рівні сформованості (високий, достатній, середній і низький) означеного феномену; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи в учнівському інструментальному колективі (актуалізація і розвиток у студентів позитивної професійної мотивації до навчання та творчого самовдосконалення; побудова освітнього процесу на основі діалогізації та взаємодії викладача зі студентами; послідовне стимулювання творчої самореалізації студентів на основі вільного самовираження в музично-педагогічній та інструментально-виконавській діяльності), спрямовані на інтеграцію музично-теоретичних, психолого-педагогічних і професійно зорієнтованих дисциплін з урахуванням типології творчої індивідуальності керівника колективу.

Окрім того, *удосконалено* діагностичний інструментарій оцінки результатів професійної підготовки фахівців; подальшого розвитку набули форми, методи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Практичне значення дослідження полягає у розробці методики викладання курсу «Методика роботи з інструментальним колективом», курсів «Основи педагогічної майстерності», спецкурсу «Музична педагогіка», спецсемінірів із проблем удосконалення форм і методів керування різноманітними інструментальними колективами.

У сукупності наукові положення та практичні результати рецензованого дослідження розв'язують важливу проблему теорії та практики музично-педагогічної освіти – проблему формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі.

Відтепер дозвольте зупинитися на розділі, у якому відтворено основні положення дисертації, тобто аналізі теоретичних основ професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі.

Як позитив відзначимо, що автору вдалося досить ґрунтовно і водночас коректно охарактеризувати праці вітчизняних та зарубіжних авторів, здійснити теоретичний аналіз базових понять дослідження; сутності та процесу формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі; розкрити специфіку організаційно-педагогічної роботи керівника учнівського інструментального колективу.

Автором дисертації доведено, що готовність студентів до керування учнівським інструментальним колективом має уособлювати ряд вимог, зумовлених специфікою професії. Ця специфіка зумовлюється, з одного боку, особливостями професії диригента, з другого, особливостями керівництва учнівським творчим колективом, адже відомо, що рівень виконавства не завжди залежить від удосконалення стилю та методів керування, застосованих диригентом, його «готовності». Значною мірою він залежить від правильно поставленого завдання та способів його виконання.

Цінним є те, що спостерігається виважений підхід дисертанта до обґрунтування вибору та аналізу музичних творів, зіставляючи та порівнюючи їх з іншими творами; робить їх аналіз, визначає складні місця. Така діяльність значною мірою залежить від актуалізації якостей підсистеми професійного мислення, складовими якої є такі професійні якості: самостійність, динамічність, критичність, креативність, спостережливість тощо.

За реалізацію організаторської, управлінської функцій вчителя музичного мистецтва відповідає організаційна підсистема якостей, складовими якої є: відповідальність, вимогливість, працездатність, ініціативність, організованість, наполегливість, самостійність, прагнення до професійної саморегуляції тощо.

Дисертантом доведено, що зміст підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва має бути спрямований на набуття сукупності музично-теоретичних та психолого-педагогічних знань, практичних умінь і навичок, необхідних індивіду для продуктивної, високопрофесійної музичної діяльності та сформованих у процесі цілеспрямованого розвитку його музично-творчих можливостей.

На особливу увагу заслуговує другий розділ дисертації, де автор обґрунтовує критеріальний апарат дослідження, виділяє три групи критеріїв сформованості професійної готовності майбутнього керівника інструментального колективу, що об'єднують низку показників: мотиваційні, когнітивні та діяльнісно-практичні.

Визначені дисертантом групи критеріїв віддзеркалюють особливості мотиваційно-ціннісної, когнітивно-змістової та діяльнісно-творчої сфер майбутнього вчителя музики. Названі критерії висвітлюють динаміку становлення зазначеного особистісного утворення у професійній діяльності через самопізнання та самооцінювання до створення та творчої реалізації індивідуальних стратегій набуття професійного досвіду в музично-педагогічній діяльності.

Заслуговують позитивної оцінки запропоновані та охарактеризовані автором дисертації організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної

роботи в учнівському інструментальному колективі, серед яких: актуалізація і розвиток у студентів позитивної професійної мотивації до навчання та творчого самовдосконалення; побудова освітнього процесу на основі діалогізації та взаємодії викладача зі студентами; послідовне стимулювання творчої самореалізації студентів.

Стосовно способу одержання результатів, то слід наголосити, що у третьому розділі дисертації автором обґрунтовано методику та етапи формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи в учнівському інструментальному колективі, подано аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. Процес експериментальної перевірки був спрямований на апробацію ефективності організаційно-педагогічних умов та розробленої методики формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до роботи в учнівському інструментальному колективі під час навчання у закладі вищої освіти.

Відзначимо, що привертають увагу і позитивні результати висновків дисертанта, що внаслідок упровадження авторських навчальних курсів, а також завдяки активізації самостійної роботи студентів, в експериментальній групі суттєво зросли рівні сформованості кожного із структурних компонентів готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи в учнівському інструментальному колективі.

В опублікованих за темою дисертації 8 одноосібних наукових праць, із яких: шість статей у наукових фахових виданнях України (2 з них – у фаховому виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз), 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 4 – у збірниках науково-практичних конференцій, 1 – методичні рекомендації, 2 навчальні програми, відображено результати дисертації, де автор з належною повнотою розкриває актуальність обраної теми й одержані основні результати, обґрунтовує наукові положення, висновки та рекомендації.

Автореферат віддзеркалює основний зміст дисертації.

Водночас попри позитивну оцінку роботи висловимо певні зауваження чи, можливо, дещо інший погляд на окремі положення дисертації.

1. Здобувачу доцільно було б визначитися з поняттями «вчитель музичного мистецтва» чи «вчитель музики». Відповідно до нової концепції художньо-естетичного виховання та згідно з навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів, а також затвердженою темою дисертаційного дослідження, варто говорити про роботу вчителя музичного мистецтва.

2. На стор. 150 дисертації до циклу диригентсько-хорових дисциплін, які впливають на формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі автор відносить «Спеціальний інструмент». На стор. 151 дисертації наголошує, що один з основних напрямків розвитку професійної компетентності студентів до навчально-виховного процесу в школі це: «здобуття знань, що розкривають основні компетентності вчителя музики під

час вивчення спеціальних дисциплін («Спеціальний інструмент», «Диригування», «Хоровий клас»), а також курсів «Психологія» та «Музична психологія». Виникає питання: чому ви не говорите про дисципліни «Оркестровий клас», «Практикум роботи з оркестром»? Це ж безпосередньо відноситься до теми вашого дослідження.

3. Робота значно виграла б, якби висновки до кожного розділу дисертації були більш повними і відтворювали реальну картину змісту роботи. Загальні висновки також не в повній мірі узагальнюють зміст дисертаційного дослідження (2 сторінки), а про результати дослідно-експериментального дослідження взагалі нічого не сказано.

4. Здобувачу варто було б уважніше підійти до аналізу й визначення ролі навчальних дисциплін не тільки диригентсько-хорового та інструментально-виконавського циклів, а також проаналізувати вплив музично-теоретичних дисциплін на формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі.

5. Робота не позбавлена й технічних огріхів (наприклад, стор. 3, 8, 9, 26, 30 тощо).

Утім, зроблені зауваження й побажання не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи Ковальського Романа Івановича «Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі». Автор виявив наукову ерудицію, досяг поставленої мети, чим зробив вагомий внесок у розширення й збагачення наукового знання з музичної педагогіки. Робота є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, висунутих у «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Ковальський Роман Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри вокально-хорових дисциплін
та методики музичного виховання
Центральноукраїнського
державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

М. П. Назаренко

